

„Trzy miesiące rządów PiS.
Gospodarka: tendencje, ostrzeżenia,
perspektywy”

Konferencja prasowa i prezentacja wniosków z
analizy Forum Obywatelskiego Rozwoju
29 lutego 2016

Aleksander Łaszek, Rafał Trzeciakowski, Tomasz Drózdź, Marek Tatała

Twitter i Facebook: #FOR100dni

Plan prezentacji:

- Gospodarczy bilans otwarcia
- Zagrożenia dla stabilności wzrostu i pierwsze reakcje rynków
- Wyzwania przed Polską
- Ocena wdrożonych i zapowiedzianych działań

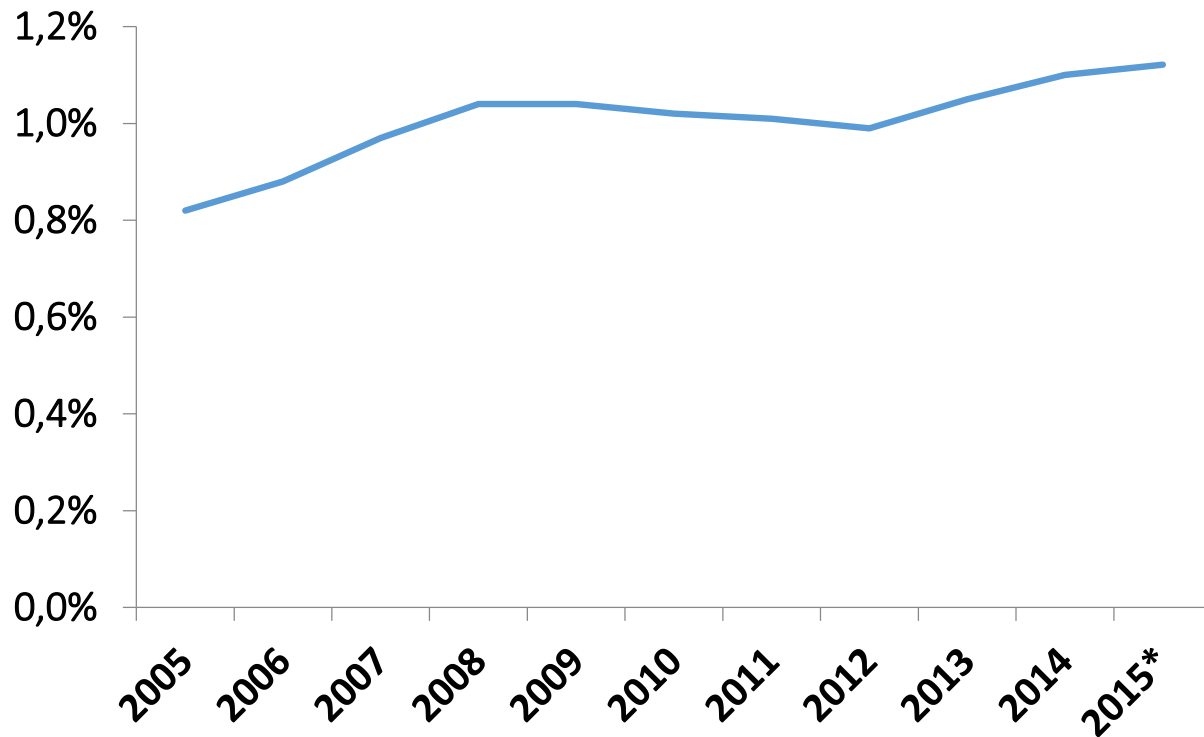
Gospodarczy bilans otwarcia nowego rządu

Mocne strony	Słabe strony
Gospodarka w stanie równowagi	Zły stan finansów publicznych
Stabilny system bankowy	Rosnące obawy o stan gospodarki światowej

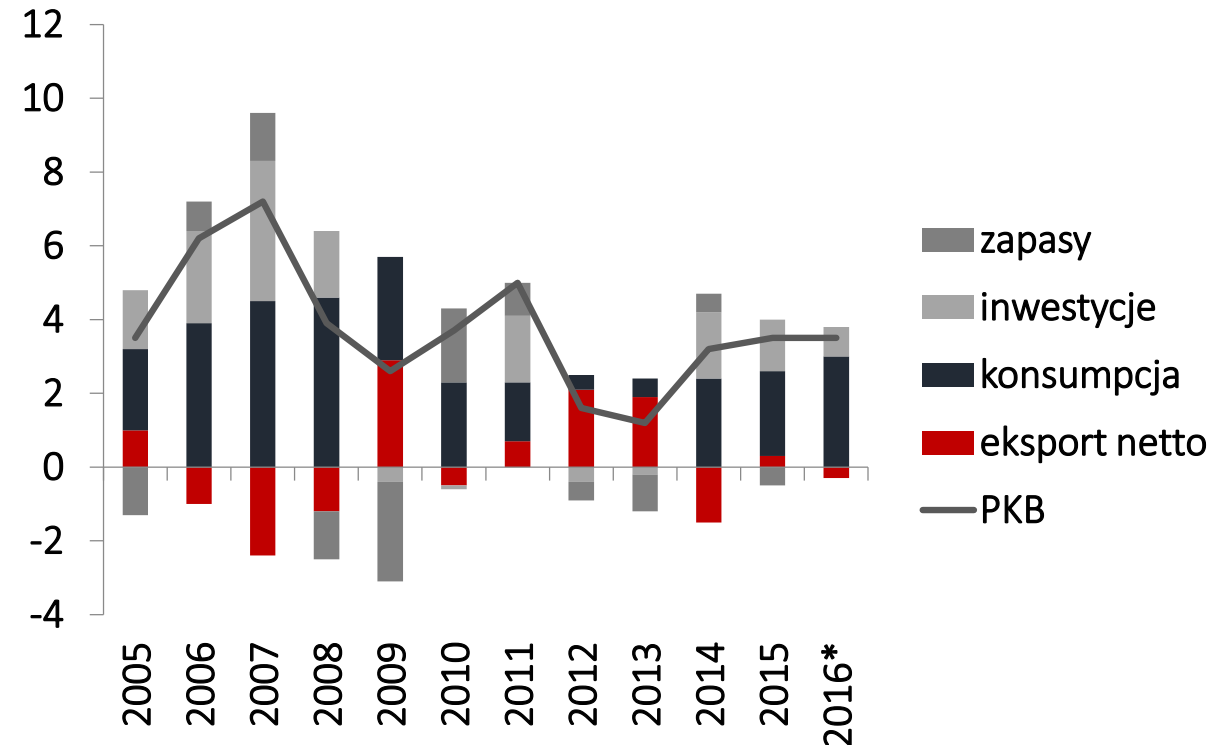
Wzrost gospodarczy w Polsce ma zdrowe podstawy.

W 2015 roku popyt krajowy rósł nieznacznie wolniej niż PKB, wzrost kredytów nie przekraczał wzrostu dochodów dłużników, spadał odsetek kredytów nieregulowanych w terminie. Jednocześnie o rosnącej konkurencyjności polskich towarów świadczy rosnący udział naszego eksportu w światowym handlu.

Udział Polski w globalnym eksporcie rośnie

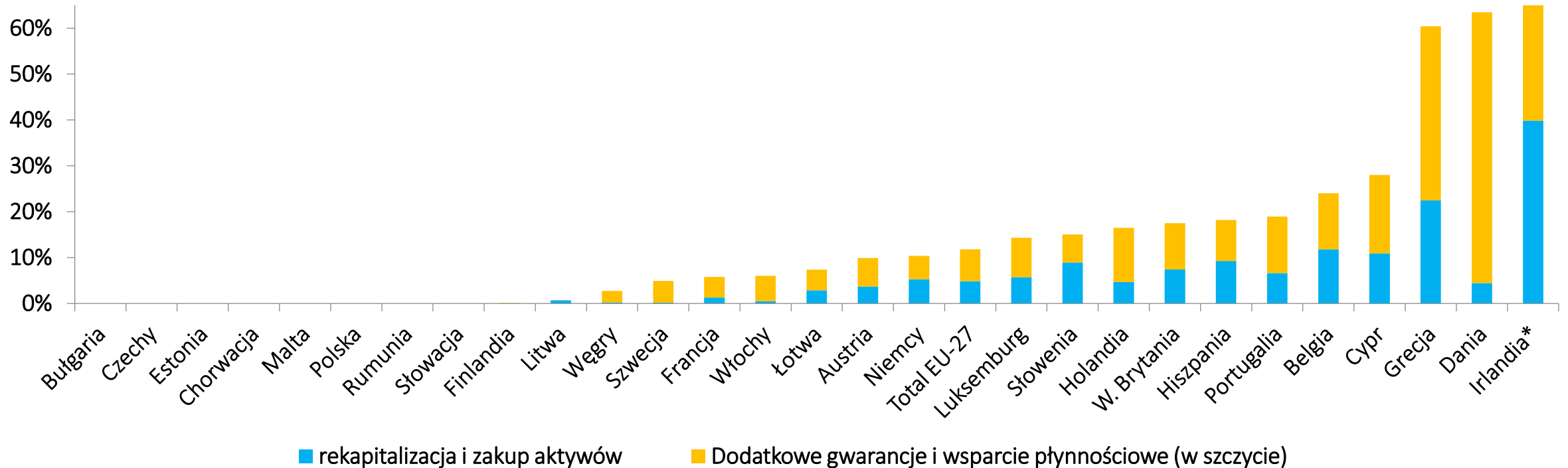
Struktura wzrostu PKB jest zrównoważona

Polski sektor bankowy jest stabilny.

Polskie banki w trakcie globalnego kryzysu finansowego nie wymagały wsparcia publicznego. W momencie objęcia władzy przez nowy rząd sektor bankowy był dobrze skapitalizowany, a odsetek kredytów nie spłacanych w terminie spadał. Polskie banki w relacji do gospodarki nie są nadmiernie duże i ich dalszy wzrost sprzyja wzrostowi gospodarczemu w Polsce (patrz np. Arcand, Berkes i Panizza 2011, ESRB 2014).

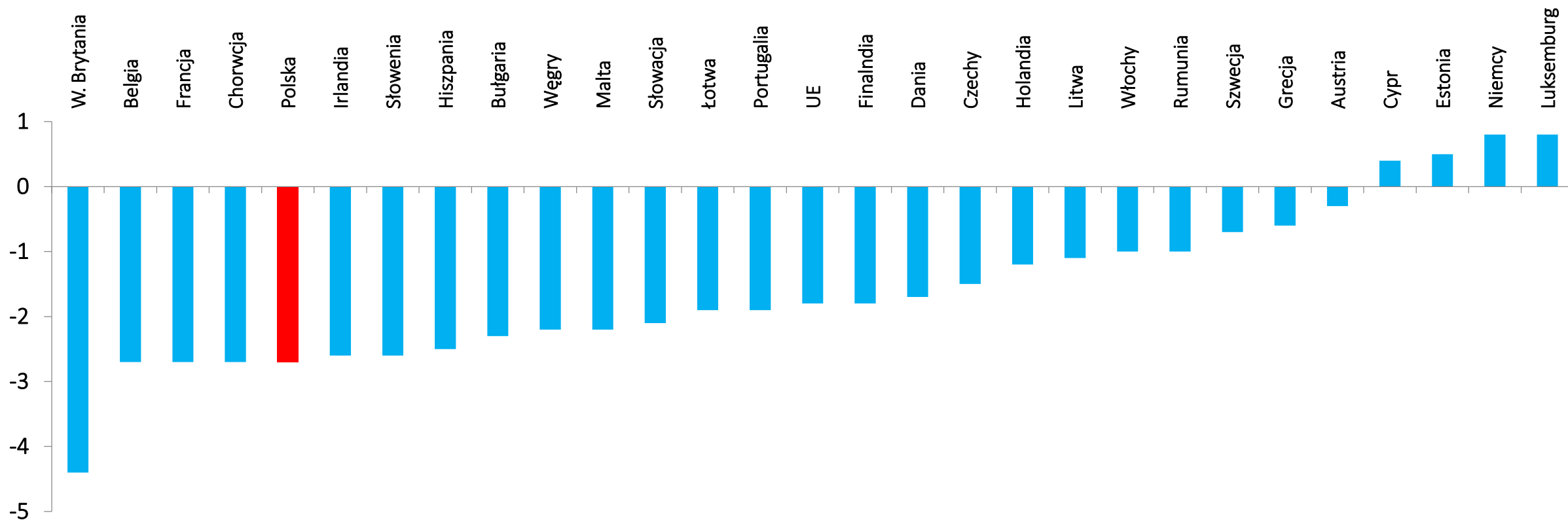
Pomoc publiczna dla banków 2008-2013 (%PKB)

Słabością Polski pozostaje fatalny stan finansów publicznych.

Zły stan finansów publicznych zwiększa ryzyko kryzysu gospodarczego oraz zmniejsza tempo wzrostu gospodarczego (bo większe ryzyko i mniej środków dostępnych dla przedsiębiorstw na finansowanie ich inwestycji). Permanentny deficyt finansów publicznych przyczynia się do wzrostu zadłużenia zagranicznego. W III kw. 2015 roku zadłużenie publiczne stanowiło prawie 40% zadłużenia zagranicznego Polski, co zwiększa wrażliwość Polski na nastroje na światowych rynkach finansowych.

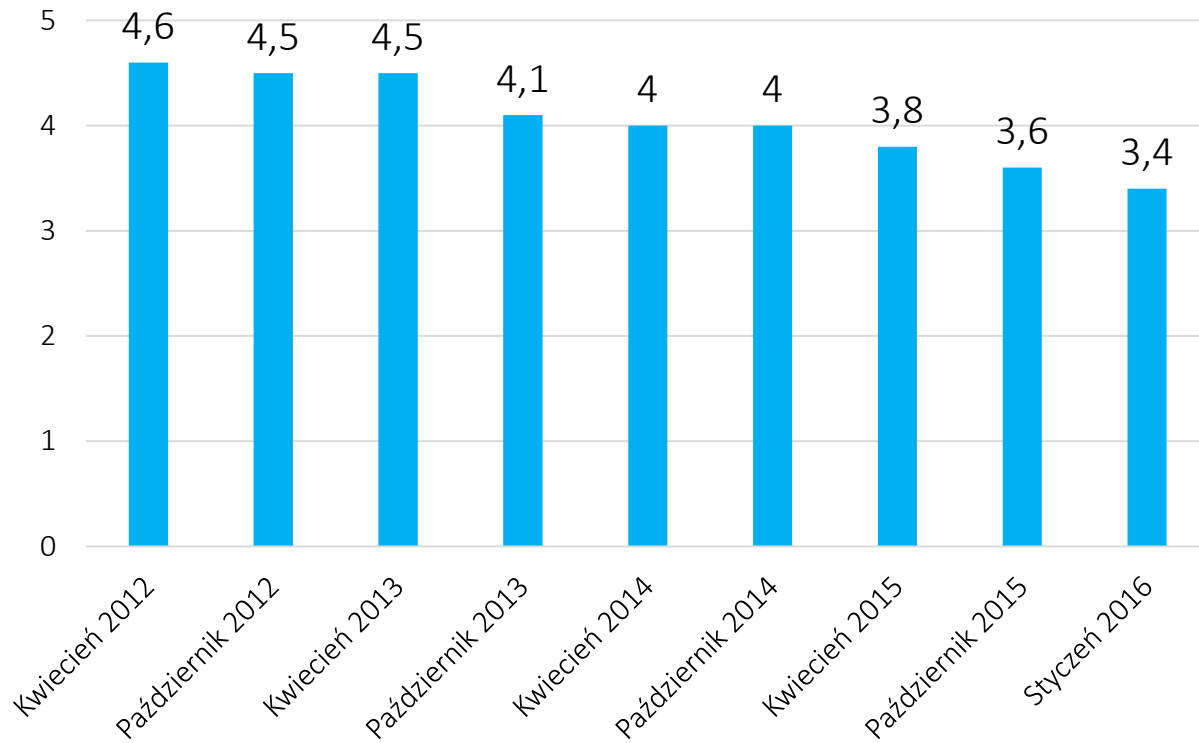
Deficyt strukturalny w 2015 r. (% PKB)

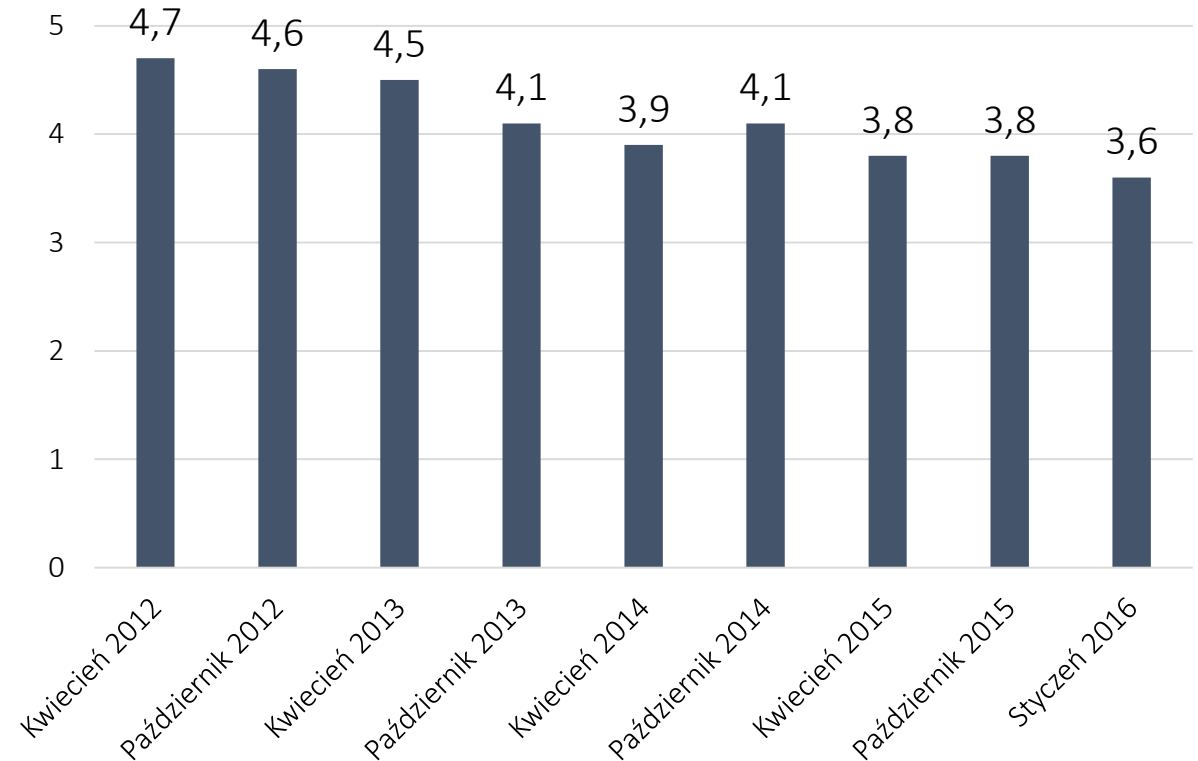
MFW regularnie obniża prognozy gospodarcze dla świata. Spowolnienie w Chinach jest faktem, otwartym pytaniem jest ryzyko kryzysu.

Chiny są drugim importerskim światem. Na załamaniu tego rynku ucierpią niemieccy eksporterzy, z którymi silnie powiązane są polskie firmy. Załamanie Chin to także problemy europejskich banków, które odczuje także Polska, silnie zależna od zagranicznego finansowania.

Kolejne prognozy MFW wzrostu gospodarki światowej w 2016 r.

Kolejne prognozy MFW wzrostu gospodarki światowej w 2017 r.

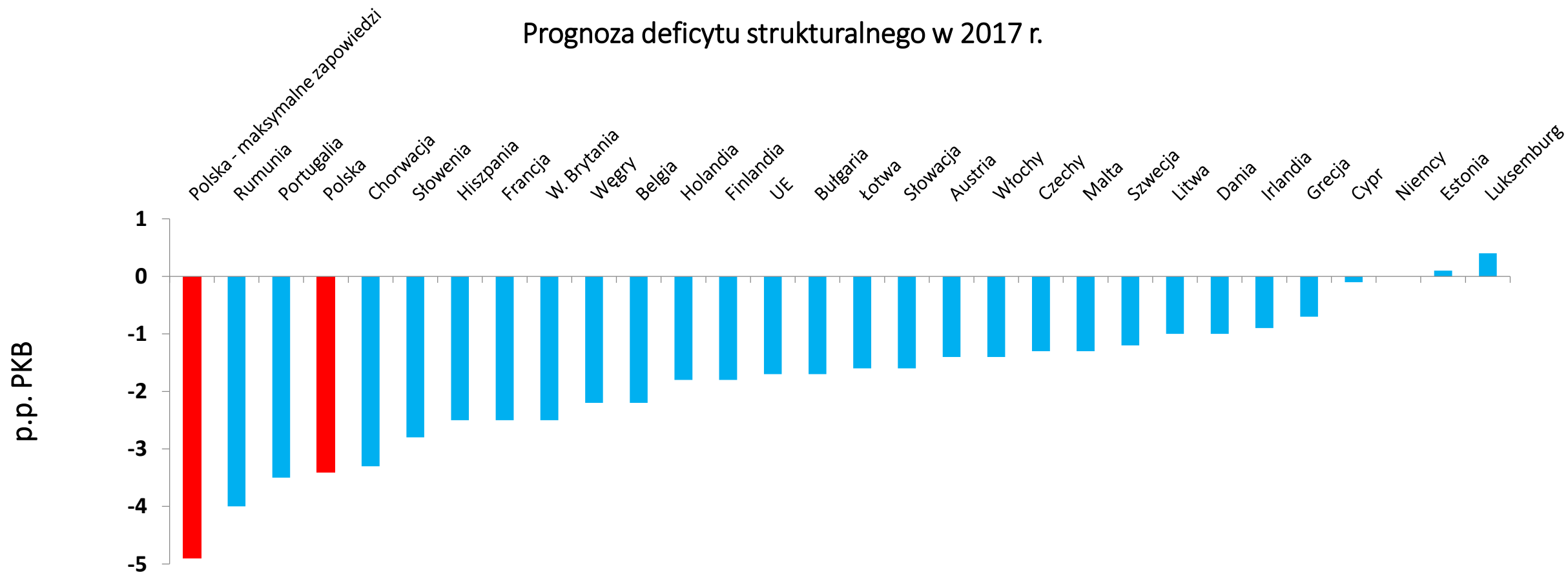

Działania i zapowiedzi PiS pogłębiają istniejące problemy oraz uderzają w dotychczasowe mocne strony naszej gospodarki

Dotychczasowe mocne strony	Dotychczasowe słabe strony
Gospodarka w stanie równowagi	Zły stan finansów publicznych Kosztowne działania („Rodzina 500+”) oraz zapowiedzi (obniżenie wieku emerytalnego, wzrost kwoty wolnej od podatku)
Stabilny system bankowy Wprowadzony domiar podatkowy , skok na Trybunał Konstytucyjny oraz zapowiedzi przewalutowania kredytów frankowych	Rosnące obawy o stan gospodarki światowej

Działania i zapowiedzi rządu pogłębiają problemy finansów publicznych.

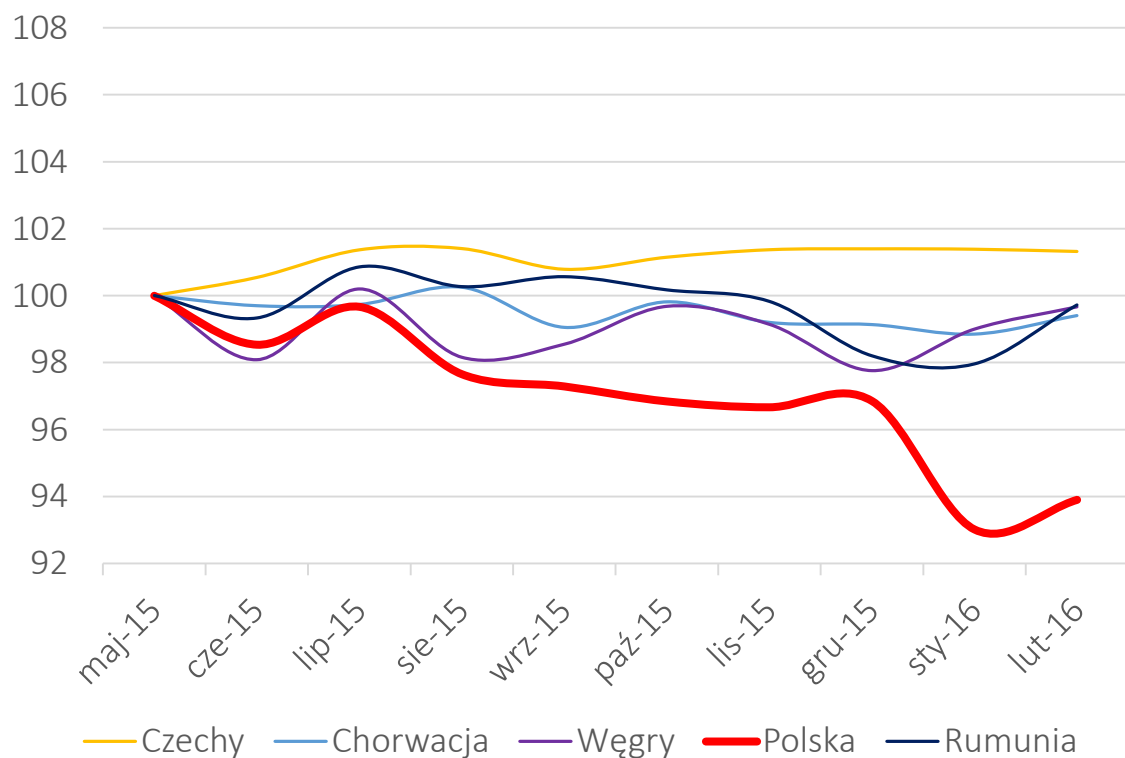
Według prognoz KE program „Rodzina 500+” oraz obniżenie stawek VAT sprawią, że w 2017 roku Polska będzie miała trzeci najwyższy deficyt strukturalny spośród krajów Unii Europejskiej (3,4% PKB). Obecnie zapowiedzi rządu nie są jasne, ale obniżenie wieku emerytalnego zwiększy deficyt o 0,5% PKB, a podniesienie kwoty dla wszystkich do 8 tys. zł. wolnej o ok. 1% PKB. Istnieje pole do poprawy ściągalsności VAT, jednak jego skala jest znacznie mniejsza niż koszt proponowanych zmian.

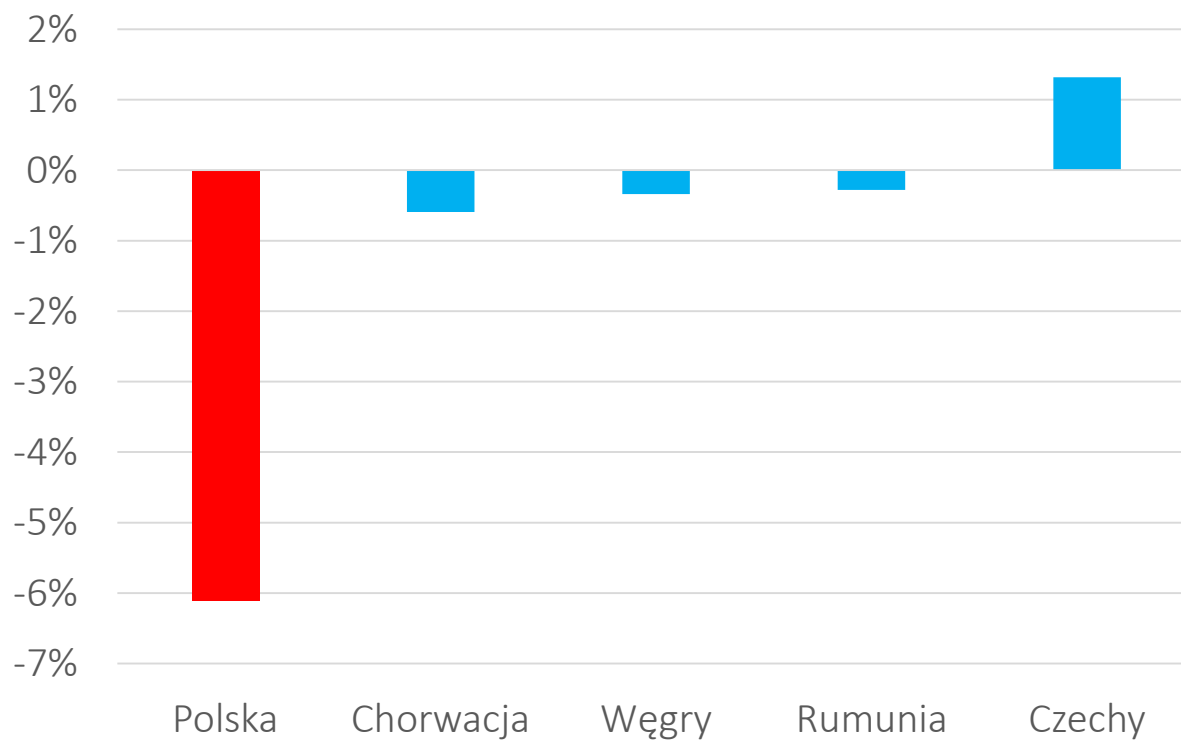
Obawy o perspektywy polskiej gospodarki negatywnie odbijają się także w notowaniach złotego, którego kurs od wyborów prezydenckich słabnie.

Niebezpieczne dla finansów publicznych i wzrostu gospodarczego plany i działania PiS silnie kontrastują ze staraniami podejmowanymi w pozostałych państwach UE. Inwestorzy od wyborów prezydenckich w maju 2015 roku liczą się z realizacją programu PiS i w efekcie pesymistycznie oceniają perspektywy naszego kraju.

Kursy walut względem euro, maj 2015 = 100 (wybory prezydenckie)

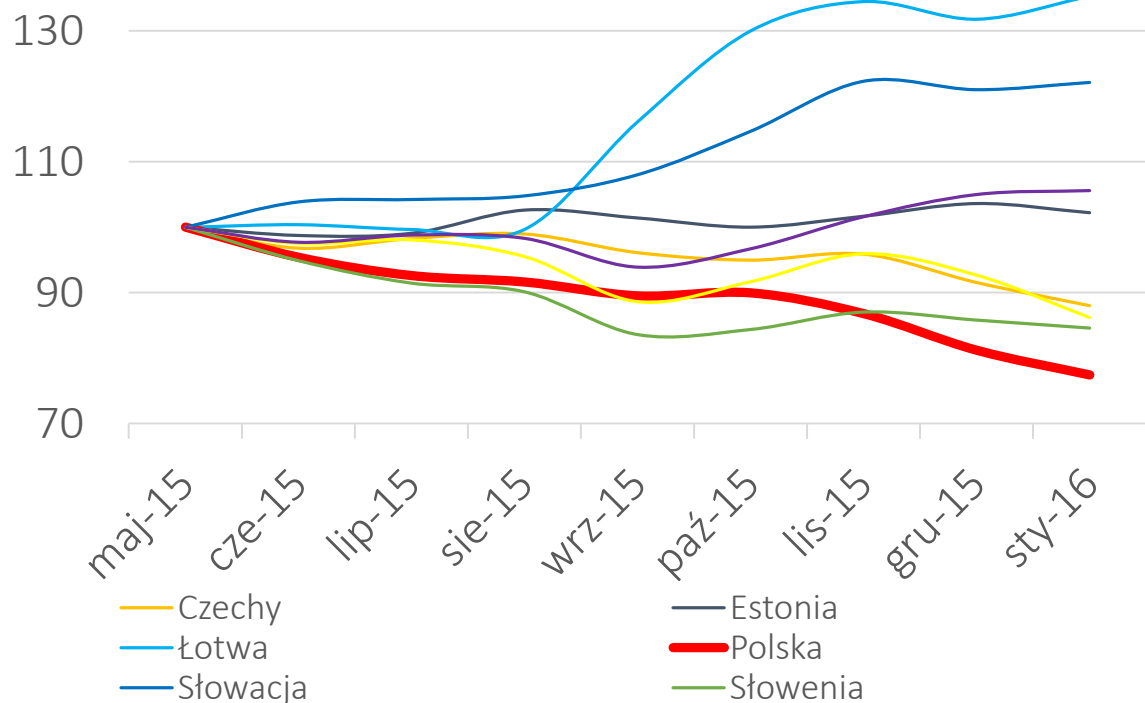
Zmiana kursów walut względem euro od wyborów prezydenckich

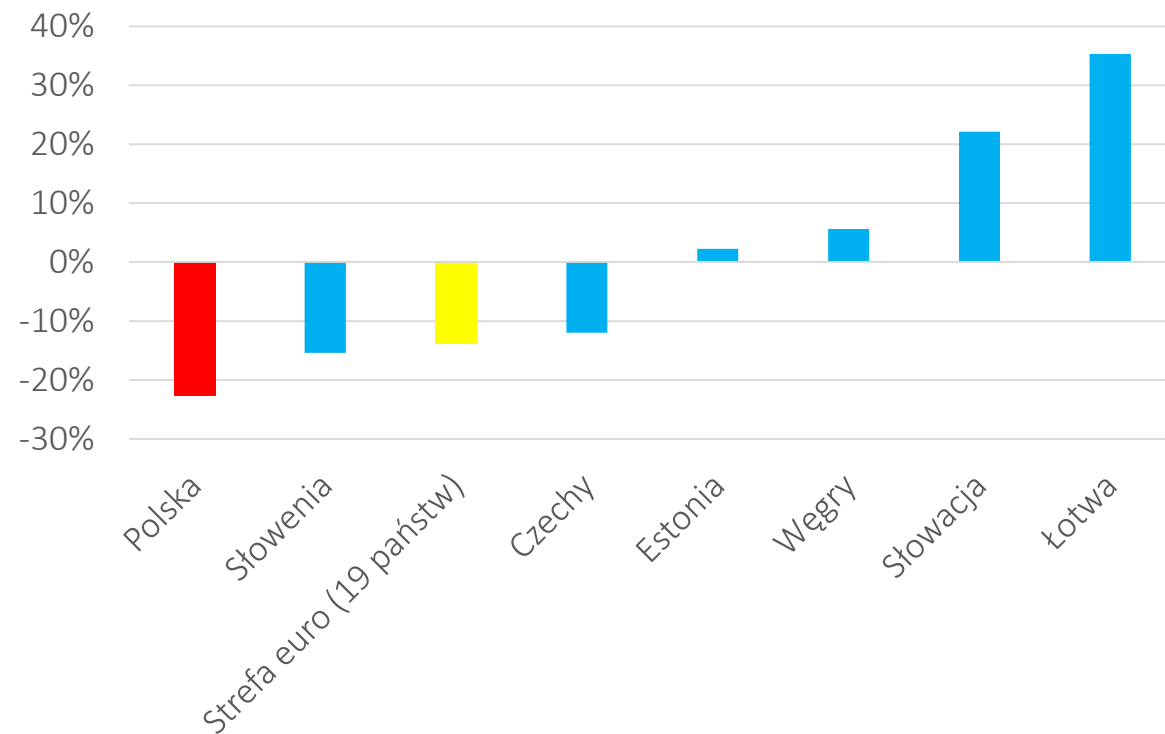
W okresie maj 2015 -styczeń 2016 polska giełda odnotowała największy spadek w naszym regionie, jednocześnie wypadając znacznie gorzej od notowań strefy euro.

Niebezpieczne dla finansów publicznych i wzrostu gospodarczego plany i działania PiS silnie kontrastują ze staraniami podejmowanymi w pozostałych państwach UE. Inwestorzy od wyborów prezydenckich w maju 2015 roku liczą się z realizacją programu PiS i w efekcie pesymistycznie oceniają perspektywy naszego kraju.

Średnie ceny akcji, maj 2015 = 100 (wybory prezydenckie)

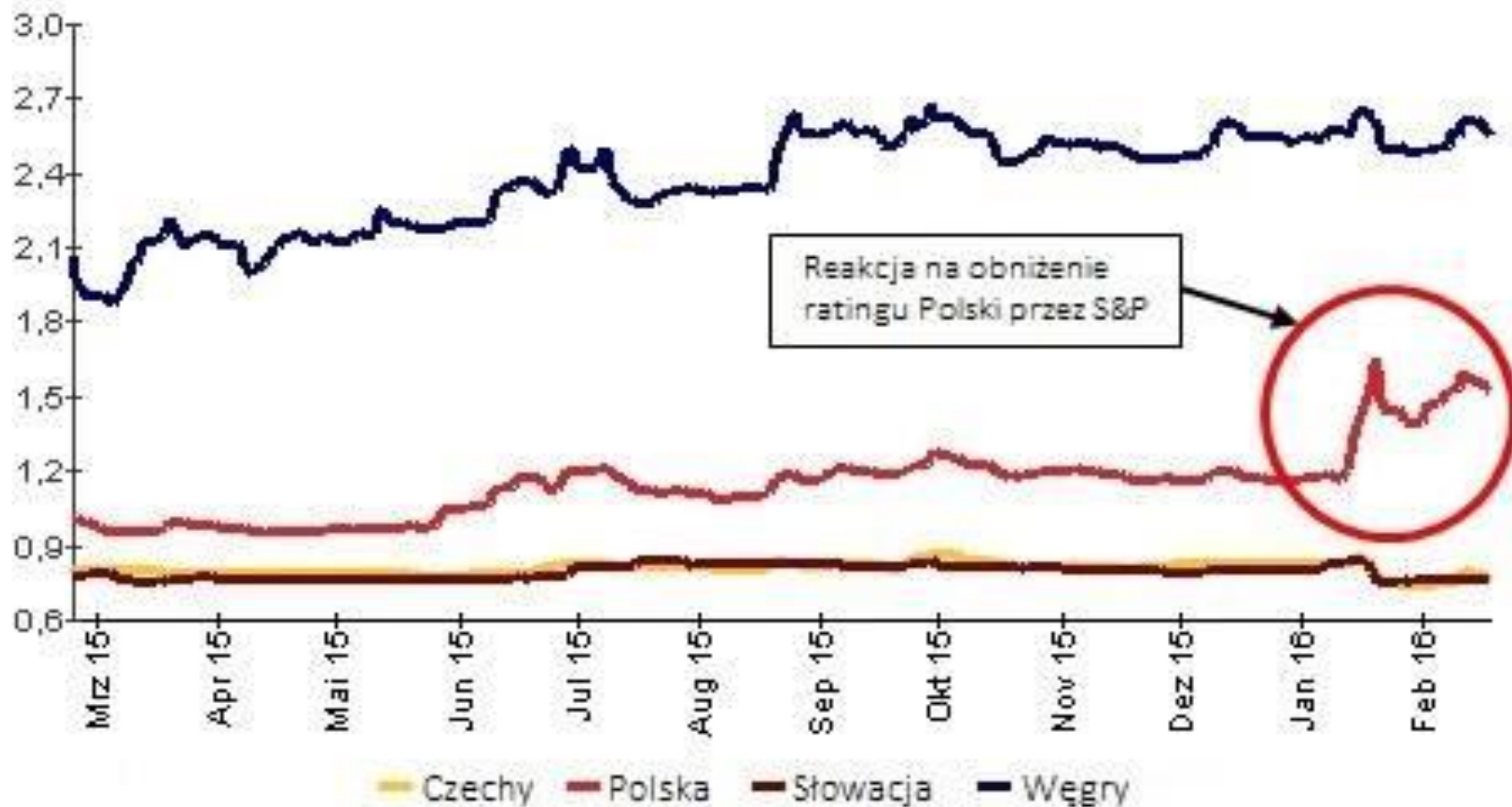
Zmiana średnich cen akcji od wyborów prezydenckich (od maja 2015 do stycznia 2016)

Ryzyko bankructwa można oszacować na podstawie kosztu umów CDS, czyli ubezpieczeń od jego bankructwa, które inwestorzy stopniowo podnoszą.

W krajach regionu oraz Niemczech nie zaobserwowano zmian w tym czasie. Na Węgrzech ryzyko jest wyższe.

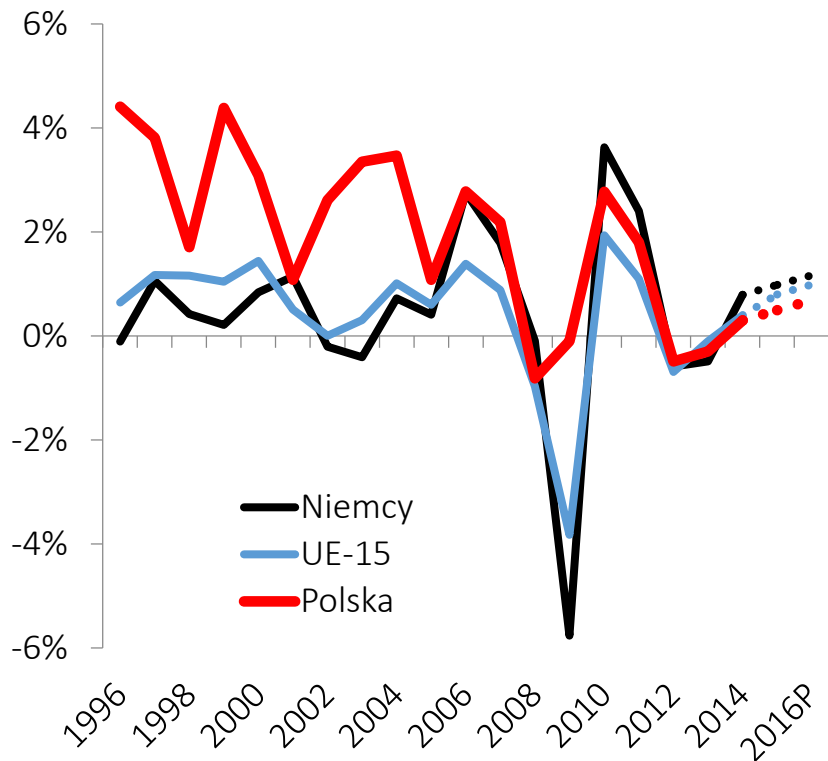
Roczne prawdopodobieństwo bankructwa na podstawie 5-letnich umów CDS.

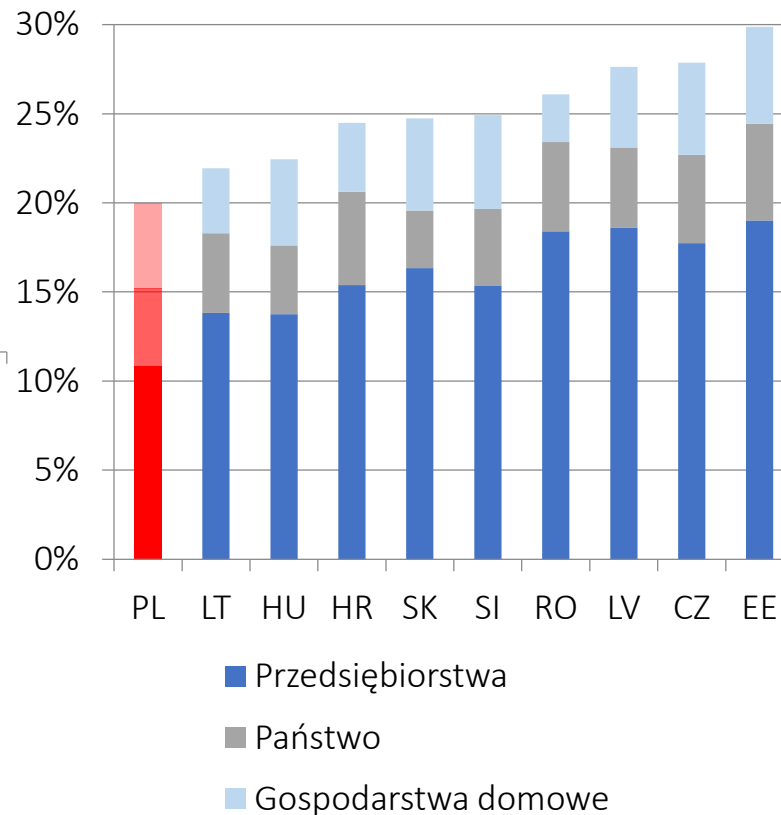
Wzrost gospodarczy w Polsce w ciągu nadchodzących 25 lat istotnie zwolni.

Zagrożenie silnym spowolnieniem gospodarczym to efekt malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym, coraz wolniejszego tempa wzrostu produktywności oraz najniższej w regionie stopy inwestycji, a w szczególności niskich inwestycji przedsiębiorstw.

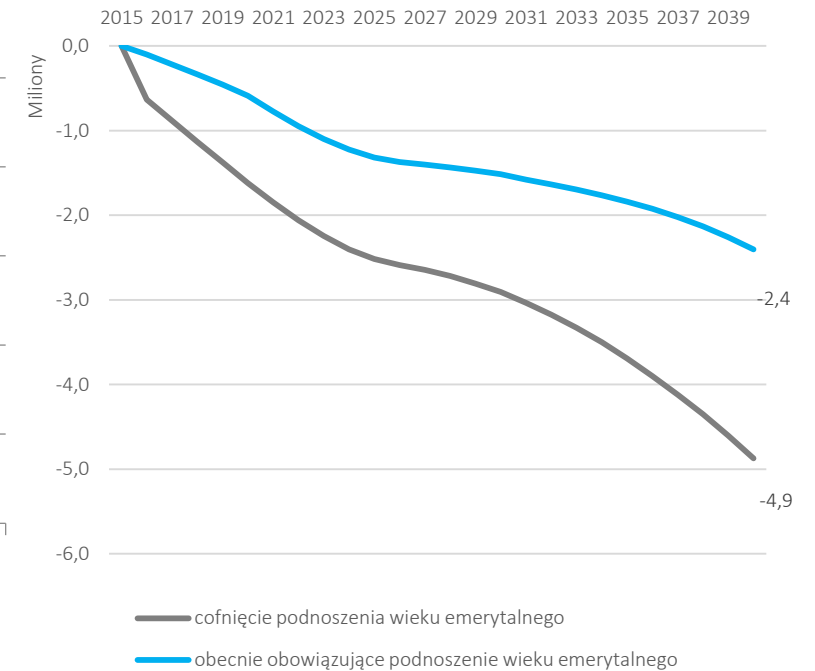
Tempo wzrostu produktywności (TFP)

Stopa inwestycji (%PKB) 2003-2012

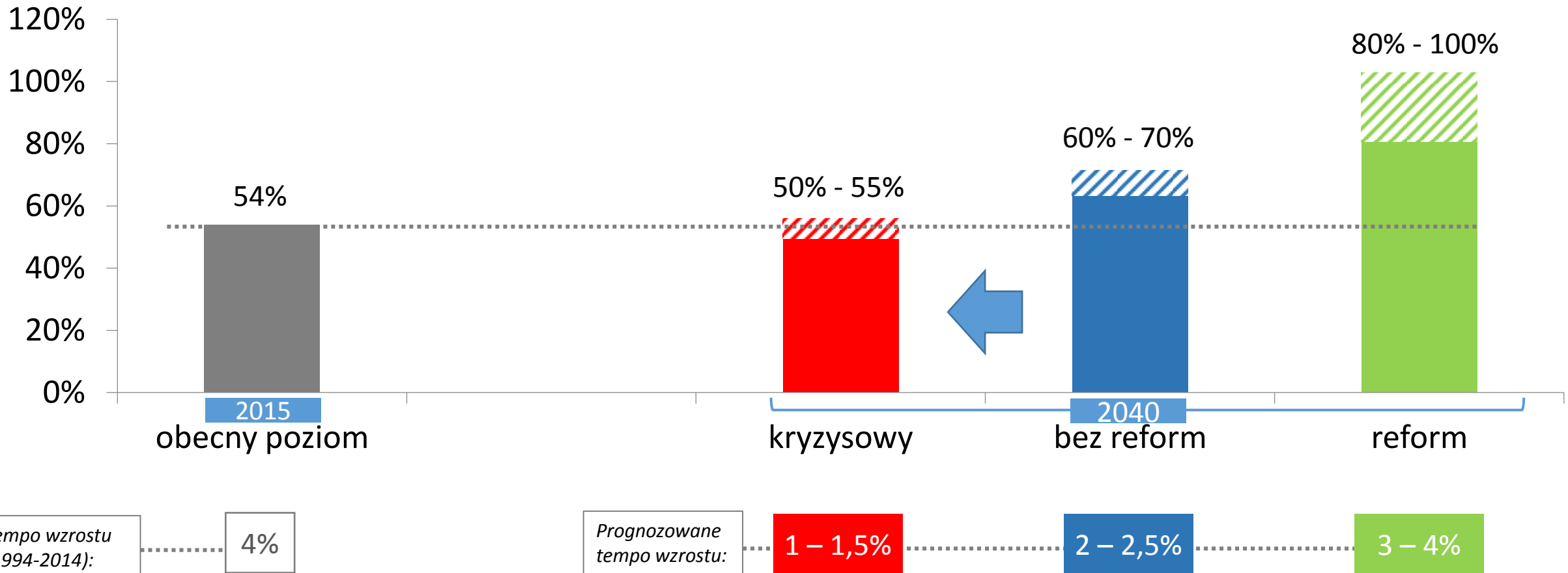
Zmiana liczby osób w wieku produkcyjnym (mln)

Dotychczas podjęte, jak i zapowiedziane propozycje rządu PiS nie tylko nie oddalają Polski od scenariusza kryzysowego, ale niebezpiecznie ją w tym kierunku zbliżają.

We wrześniu 2015 FOR przedstawił 3 możliwe scenariusze rozwoju Polski, w zależności od polityki rządu. Dotychczasowe działania i zapowiedzi rządu PiS nie tylko nie odpowiadają na istniejące problemy, ale dodatkowo je pogłębiają.

Poziom PKB per capita Polski, Niemcy = 100% (PPS, 2005)

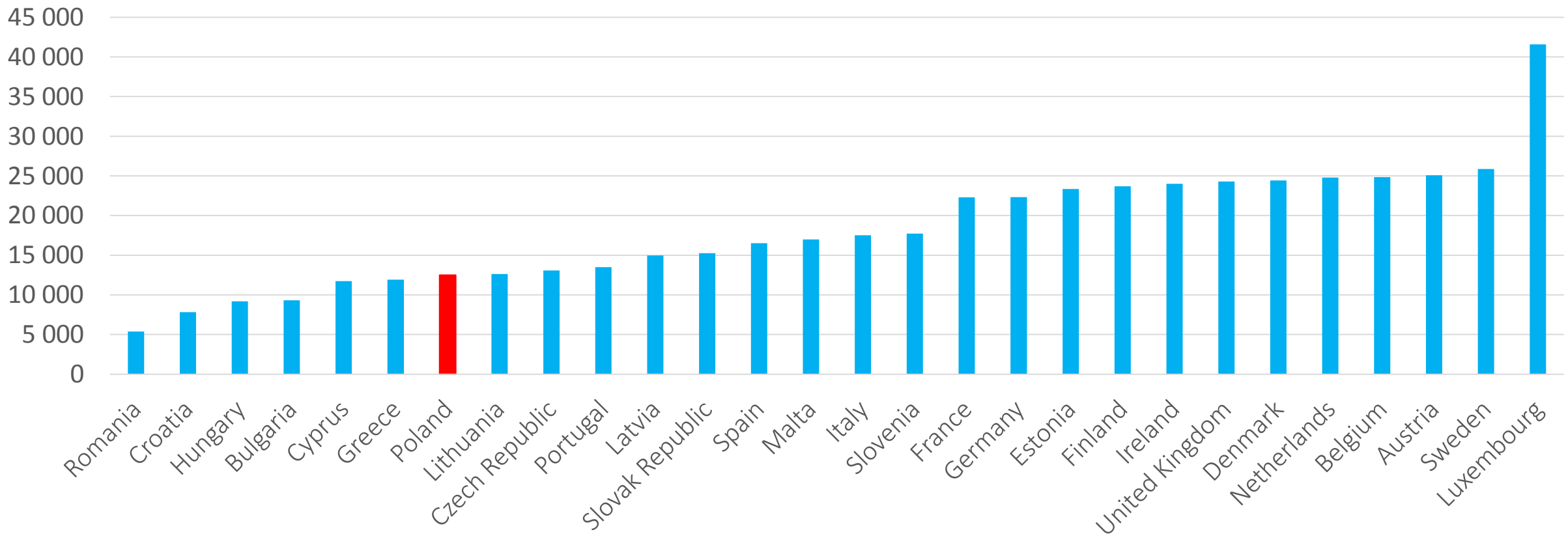

#Wyzwania: Polska jest 7 najbiedniejszym krajem UE

Pomimo największego wzrostu gospodarki spośród wszystkich krajów postsocjalistycznych, Polska pozostaje 7 najbiedniejszym krajem Unii Europejskiej

Bez szybszego wzrostu gospodarczego Polska nie będzie w stanie dogonić bogatych państw UE.

PKB per capita w 2015 roku

Dotychczasowe działania i zapowiedzi rządu PiS:

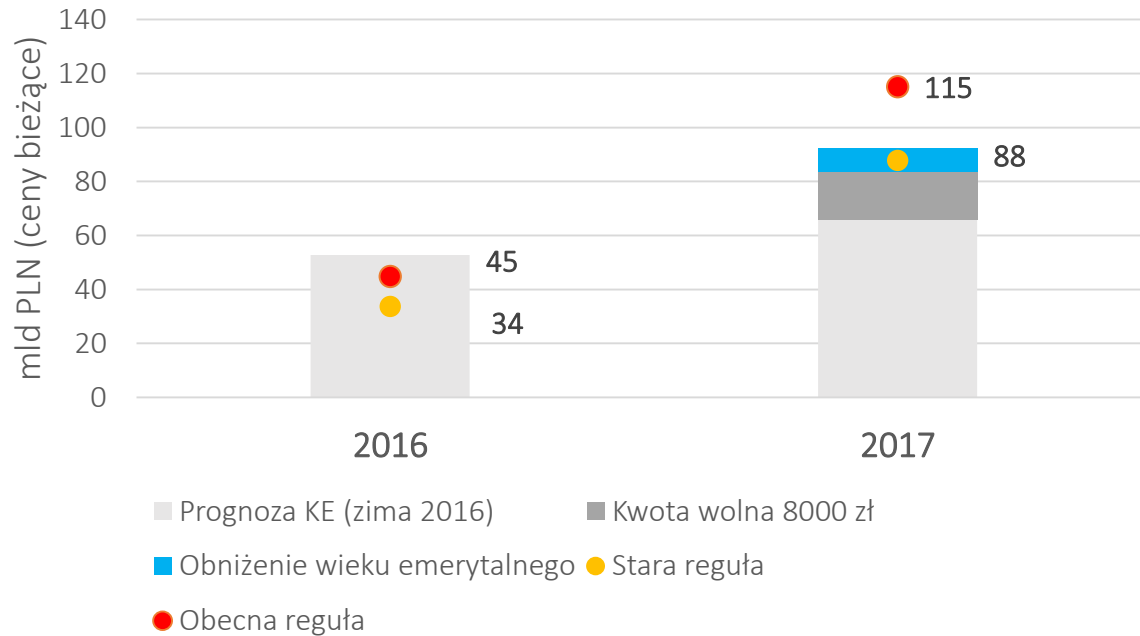
Zrealizowane:

- Zmiana reguły wydatkowej
- 500+
- Skok na Trybunał Konstytucyjny
- Podatek bankowy

Zapowiedziane:

- Podatek od supermarketów
- Wzrost kwoty wolnej od podatku
- Obniżenie wieku emerytalnego
- Przewalutowanie kredytów we frankach
- Zamrożenie handlu ziemią
- Plan Morawieckiego

Stabilizująca reguła wydatkowa

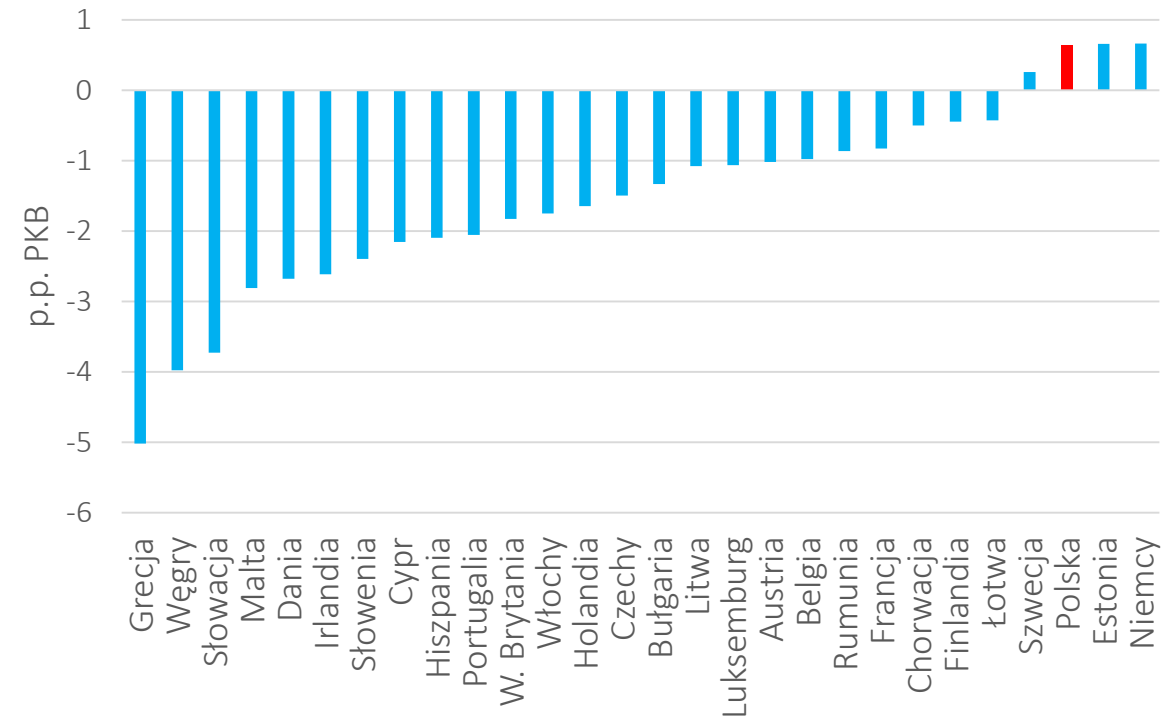

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych KE, ustawy budżetowej i szacunków FOR

- PiS rozpoczął rządy od poluzowania reguły wydatkowej, osłabiając tym samym bezpieczniki w naszych finansach publicznych i zwiększając możliwości wzrostu wydatków.

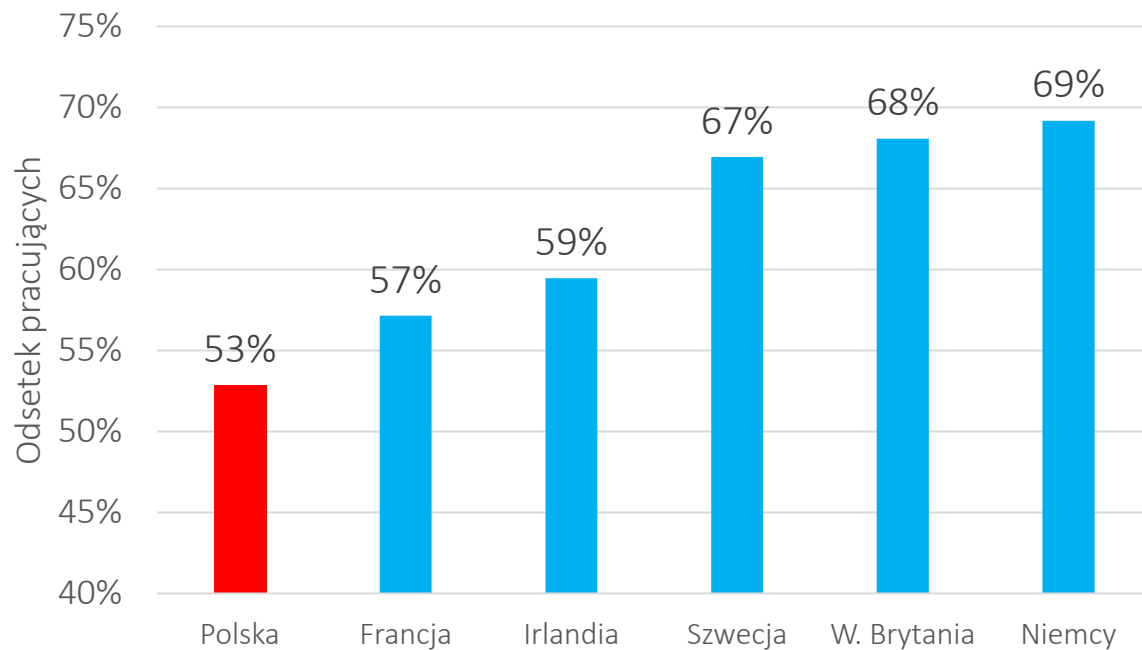
- Według prognoz KE Polska jest jednym z 4 państw członkowskich, które zwiększą wydatki w relacji do PKB w latach 2015-2017, a prognoza ta uwzględnia tylko uchwalony już program „Rodzina 500+”.

Zmiana wydatków 2015-2017 (prognoza KE, zima 2016)

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych KE

Współczynnik zatrudnienia kobiet 20-29 lat w 2014 r.

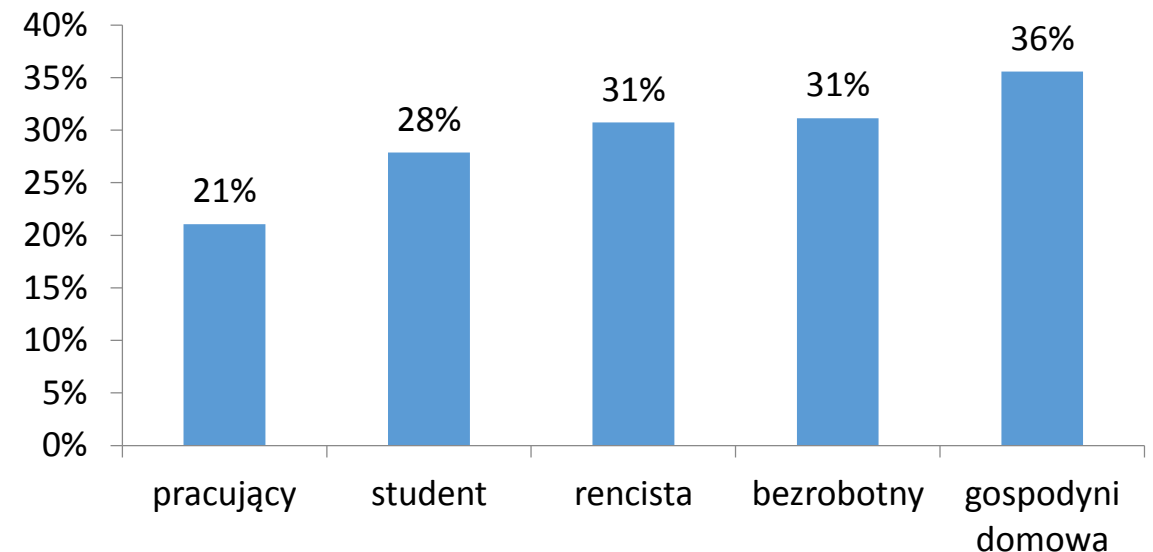

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu

- 500+ Niebezpiecznie zwiększa deficyt finansów publicznych.
- 500+ pogorszy już i tak bardzo niski współczynnik zatrudnienia młodych kobiet w Polsce.
- Za niski odsetek pracujących młodych kobiet odpowiada m.in. zła dostępność placówek opiekuńczych.

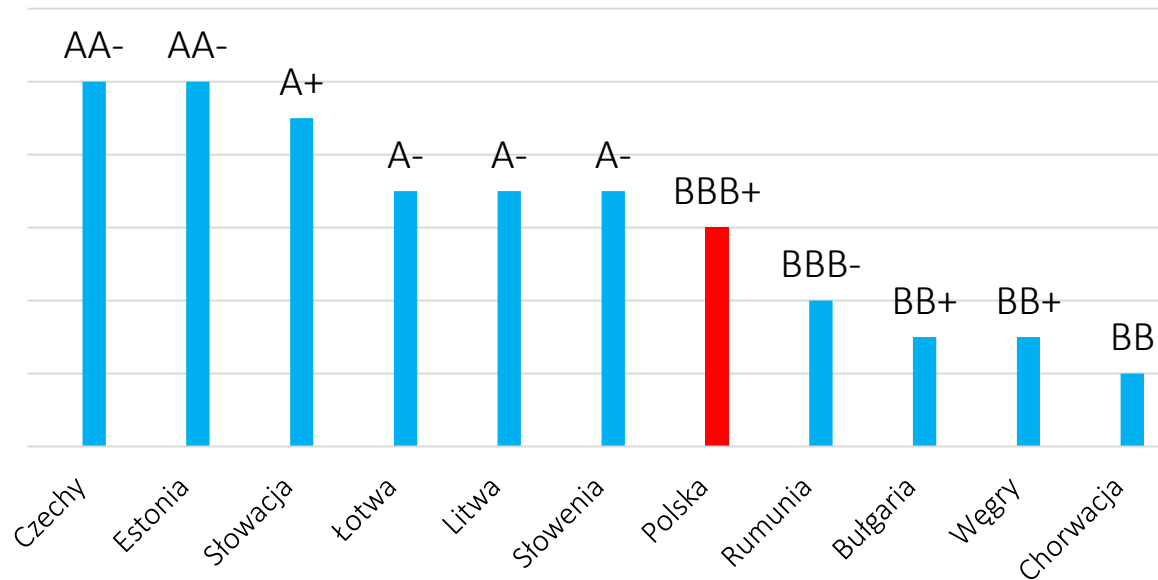
- Część rodzin o dochodach bliskich 800 zł na osobę ograniczy liczbę godzin legalnej pracy, żeby spełnić próg dochodowy na pierwsze dziecko. Zła konstrukcja progu prowadzi do paradoksu, że wzrost zarobków może oznaczać utratę świadczenia i spadek dochodów. Już obecnie gospodynie domowe wskazują obawę przed utratą zasiłków jako bodziec do pracy na szaro.

Odsetek ankietowanych uważających, że ludzie pracują w szarej strefie by nie stracić świadczeń społecznych

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie badań Sprinter dla FOR i LFMI

Rating Standard&Poor's długoterminowych zobowiązań w walucie zagranicznej na 19.02.2016

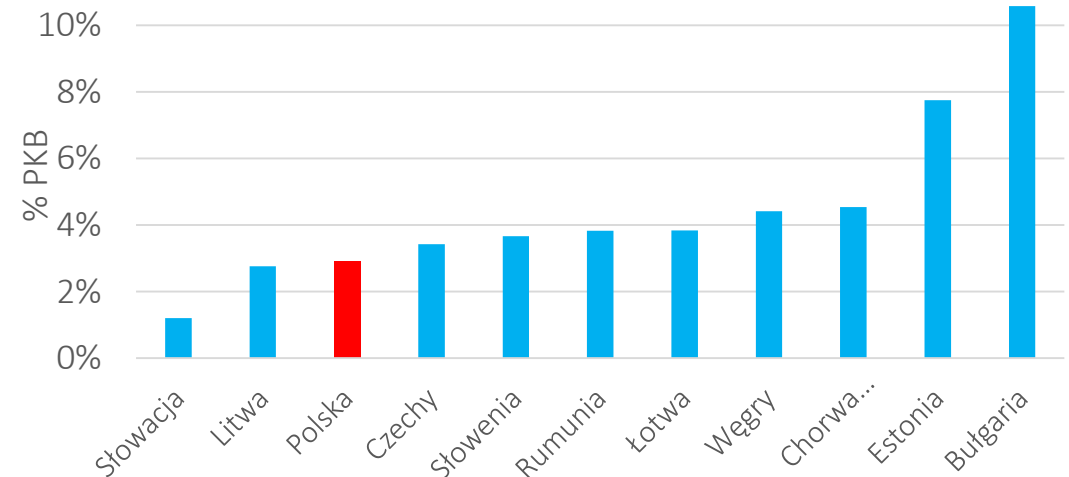

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie stron rządowych poszczególnych państw

- Obawy o kierunek zmian w polskiej gospodarce w styczniu wprost wyraziła agencja Standard&Poor's obniżając rating polskiego zadłużenia w walutach zagranicznych z „A-„ do „BBB+”. W uzasadnieniu agencja zwracała uwagę na psucie instytucji, w tym skok na Trybunał Konstytucyjny.

- Uznaniowo wprowadzane podatki sektorowe od banków i handlu, w połączeniu ze skokiem na Trybunał Konstytucyjny pogłębiają istniejące problemy z brakiem przewidywalności prawa dla inwestorów.
- Zmiany w prokuraturze prowadzą do jej upolitycznienia, a efekt niepewności wzmacnia ułatwienie służbom inwigilacji, która może być nadużywana podczas kontroli i wykorzystywana do pozyskiwania informacji o działalności przedsiębiorców.
- Tymczasem już dzisiaj Polska przyciąga mniej bezpośrednich inwestycji zagranicznych od innych państw regionu.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (śr. 2005-2014)

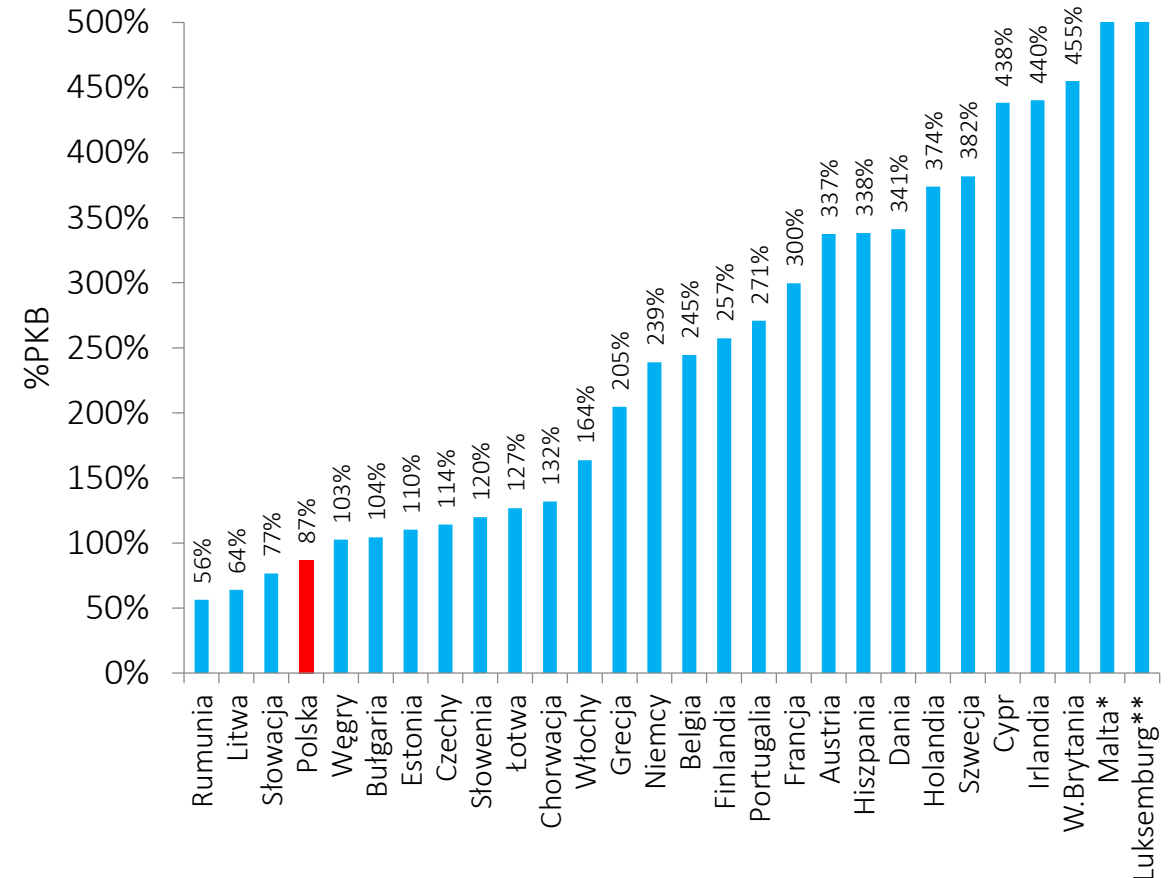

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych UNCTAD

#Zrealizowane: Podatek bankowy

- Główną korzyścią ze sprawnego sektora finansowego jest poprawa alokacji kapitału w gospodarce. Podatek bankowy uderzając w banki i akcją kredytową **utrudnia wzrost najbardziej dynamicznych i produktywnych firm.**
- Sektor bankowy w Polsce nie wymagał wsparcia państwa w kryzysie, nie jest zbyt duży w stosunku do gospodarki, a dochody z nowej daniny nie służą wzrostowi stabilności sektora bankowego tylko finansują drogie obietnice wyborcze rządu.
- Poza tym uderzając w akcję kredytową **ogranicza możliwości podniesienia stopy inwestycji w gospodarce.**
- Podatek bankowy w Polsce (0,44% aktywów) jest **wyższy niż na Węgrzech i w innych krajach UE-28.** Węgry w 2010 opodatkowały aktywa podatkiem o skali od 0,15% do 0,53%. W tym roku obniżyły górną stawkę do 0,31%, a w 2017 planują obniżkę do 0,21%. Większość krajów opodatkowuje pasywa z różnymi wyłączeniami np. Austria stawką 0-0,11%, Belgia 0,0325%-0,06%, Holandia 0,022%-0,044%, Słowacja 0,2% (obniżka z 0,4%), a W. Brytania 0,105%-0,21%.

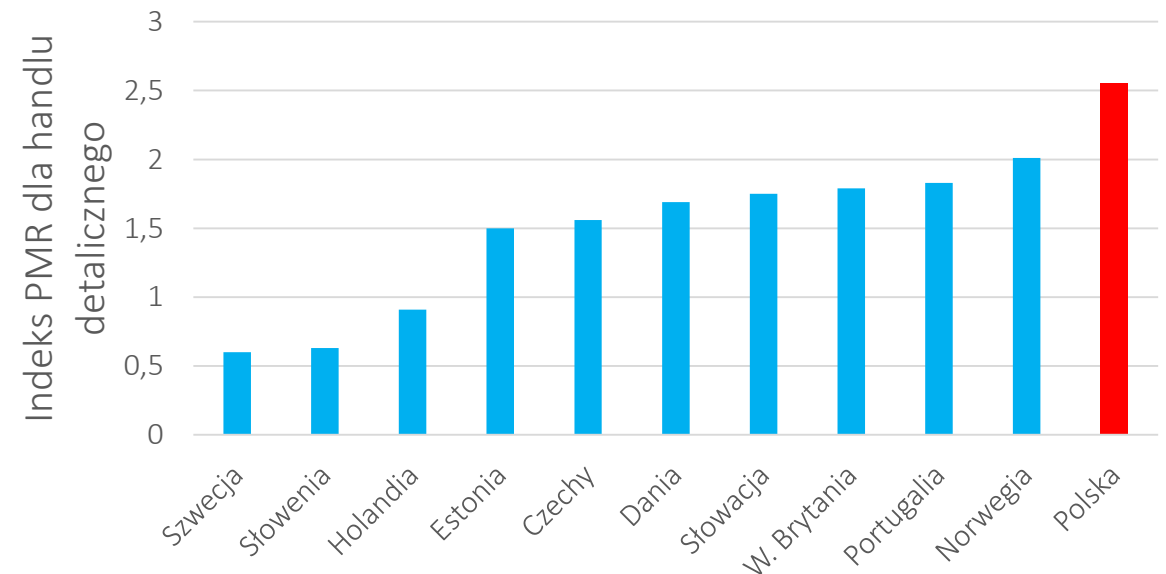
Aktywa sektora bankowego w 2013 r.

*Malta z aktywami przekraczającymi 650% PKB jest poza skalą; **Luksemburg z aktywami przekraczającymi ponad 1500% PKB jest poza skalą; sektor bankowy obejmuje krajowe banki oraz oddziały zagranicznych banków działające w danym kraju
Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych EBC

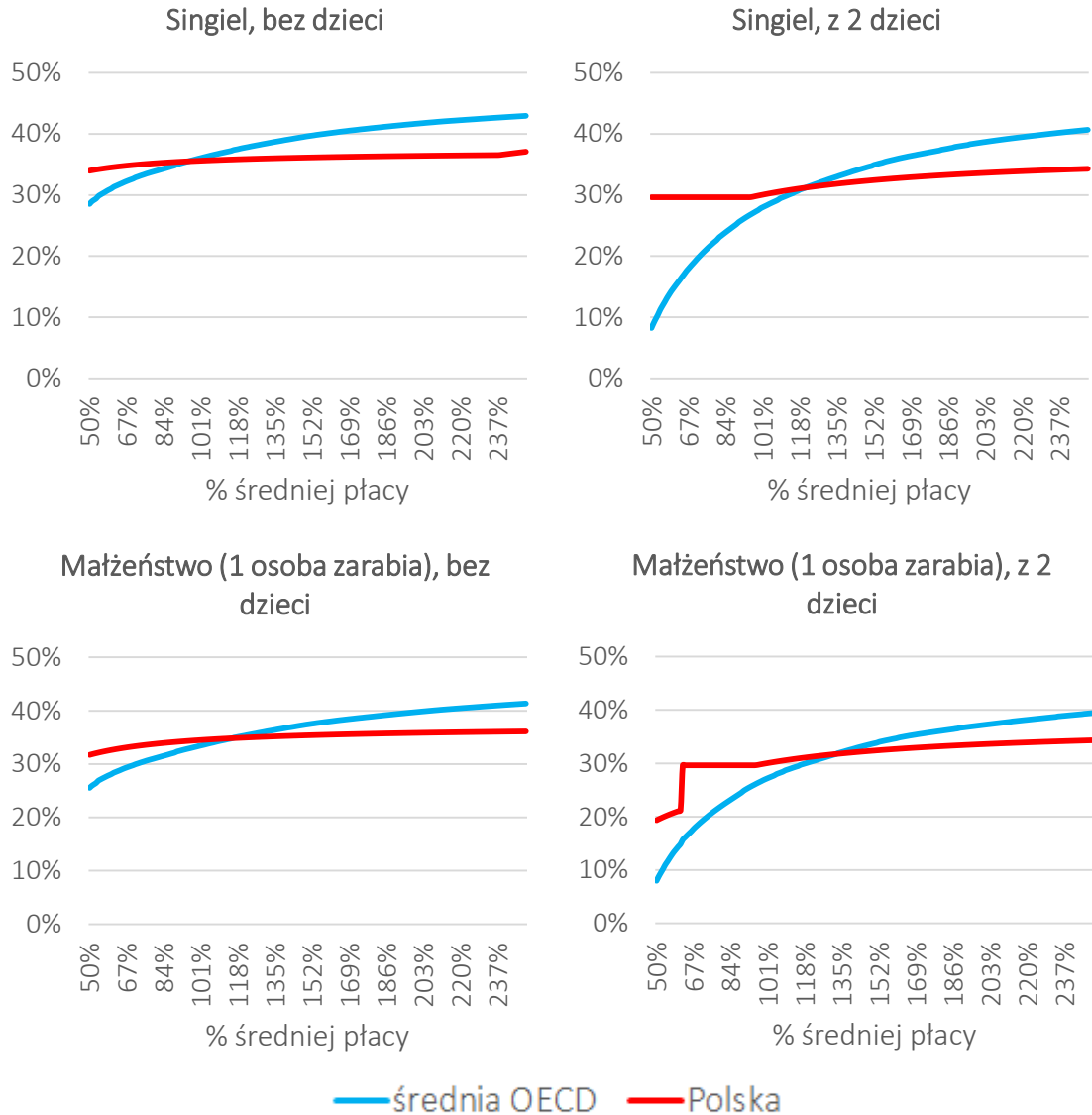
- **Negatywny wpływ na produktywność sektora handlu detalicznego jest wręcz bezpośrednim celem podatku handlowego**, który w założeniu ma wyrównywać szansę pomiędzy większymi, bardziej produktywnymi sklepami, często z udziałem kapitału zagranicznego, a mniejszymi, gorzej radzącymi sobie na rynku.
- **Brak dowodów na ponadprzeciętną skalę unikania opodatkowania przez zagraniczne sieci handlowe** (zob. porównanie rentowności netto sprzedaży i kapitałów własnych w Zieliński i Łaszek, 2016).
- Sposób wprowadzania podatku handlowego tworzy bardzo znaczącą niepewność w branży – **po odrzuceniu kolejnych projektów ustawy podmioty z tego sektora nadal nie wiedzą kto i jakim podatkiem zostanie obciążony**.
- Polska ma restrykcyjne uregulowania handlu detalicznego na tle innych państw OECD, w szczególności sklepy przy relatywnie niewielkiej powierzchni są uznawane za wielkopowierzchniowe.

Restrykcyjność uregulowania handlu detalicznego w 2013 roku w wybranych krajach OECD

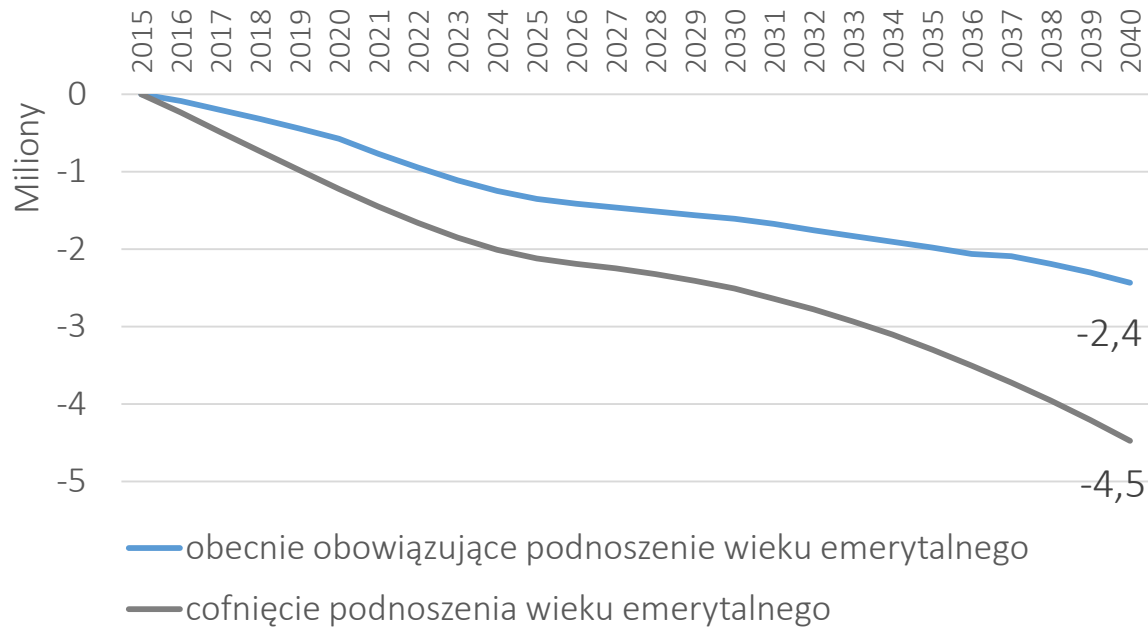
Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych OECD

Średnie opodatkowanie pracy w 2014 r.

- Praca osób najmniej zarabiających jest w Polsce wysoko opodatkowana na tle państw OECD. Osoby najmniej produktywne (gorzej wykształcone, bez doświadczenia zawodowego) są przez to wypychane do szarej strefy.
- Podniesienie kwoty wolnej od podatku ograniczyłoby ten problem.
- Niestety w budżecie nie ma miejsca na wzrost kwoty wolnej od podatku. Koszt tej propozycji to ok. 1% PKB.
 - Zły stan finansów publicznych osłabia wzrost gospodarczy w Polsce, a w konsekwencji także wzrost płac najmniej zarabiających.
 - Zły stan finansów publicznych zwiększa ryzyko kryzysu gospodarczego, w którym szczególnie cierpią osoby najmniej produktywne.
- Prowzrostowym rozwiązaniem mogłoby być podniesienie kwoty wolnej dla pracujących, sfinansowane likwidacją części obniżonych stawek VAT (patrz analiza FOR 3/2015).

Zmiana liczby osób w wieku produkcyjnym do 2040 roku

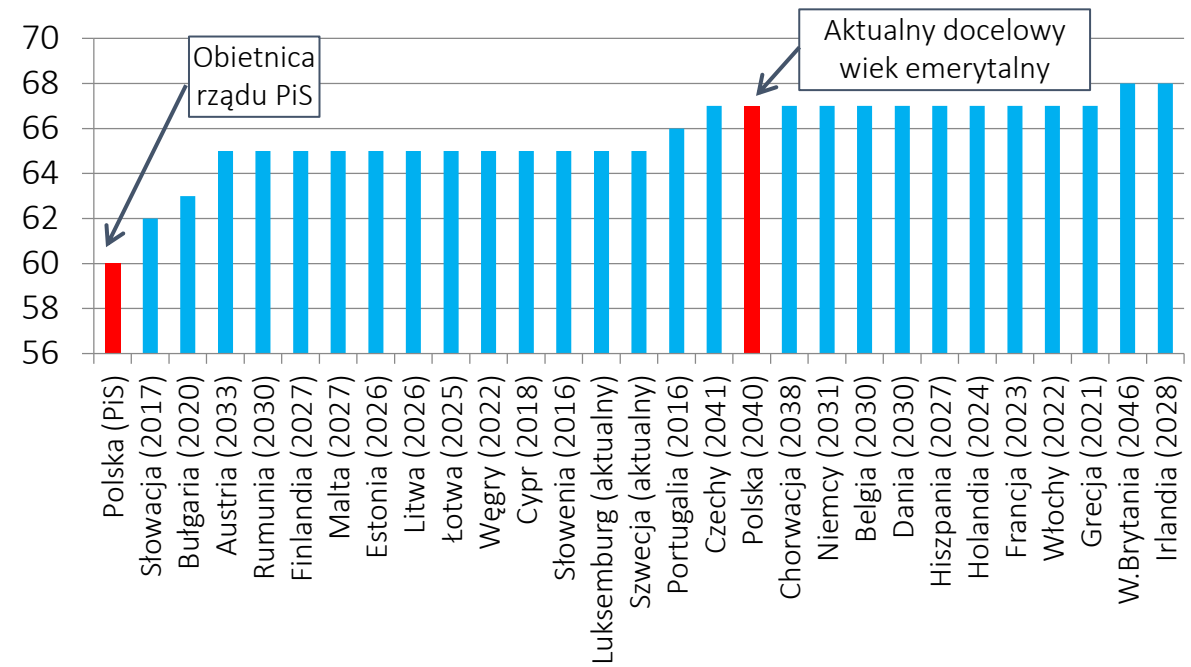
Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych GUS

- Liczba osób w wieku produkcyjnym spadnie do 2040 roku o 2,4 mln. **Jeżeli przywrócony zostanie poprzedni wiek emerytalny, spadek ten sięgnie aż do 4,5 mln.**
- Na obniżonym wieku emerytalnym tracą wszyscy: pracujący zapłacą wyższe podatki, emeryci dostaną niższe świadczenia, a gospodarka będzie rozwijała się wolniej.

Szczegółowe źródła i uzasadnienie – patrz [komunikat FOR z 8 XII 2015 o wieku emerytalnym](#)

- Jeżeli przywrócony zostanie poprzedni wiek emerytalny (65 lat dla mężczyzn i 60 dla kobiet), to **Polska będzie miała najniższy planowany wiek emerytalny kobiet w UE-28.**
- Zniesienie obowiązku szkolnego 6-latków o rok będzie opóźniało wchodzenie Polaków na rynek pracy.

Planowany wiek emerytalny kobiet

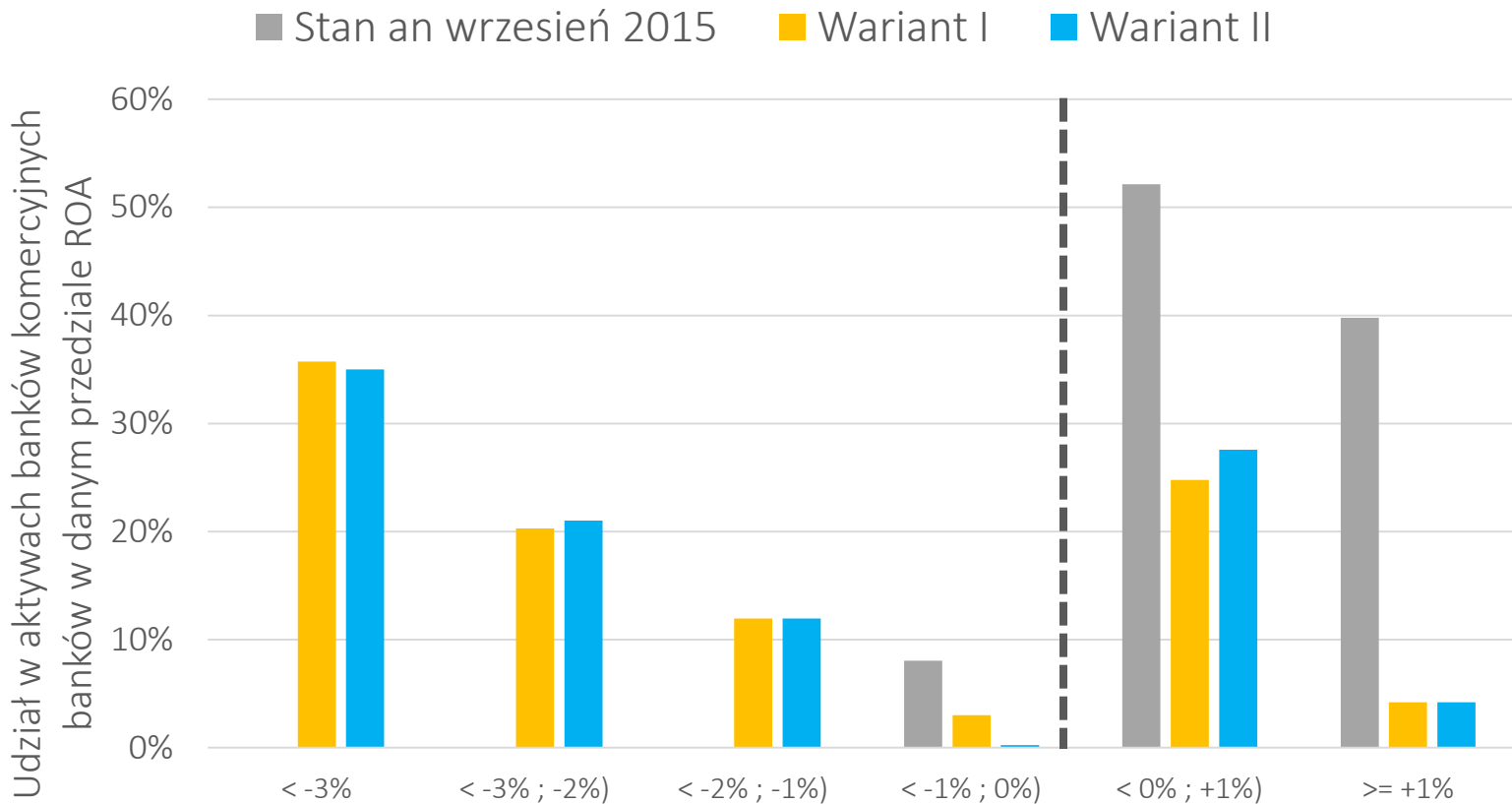

W nawiasach planowany rok wprowadzenia.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Finnish Centre for Pensions

#Zapowiedziane: Przewalutowanie kredytów CHF

Wyniki symulacji wpływu wprowadzenia restrukturyzacji kredytów walutowych na wskaźnik ROA banków komercyjnych

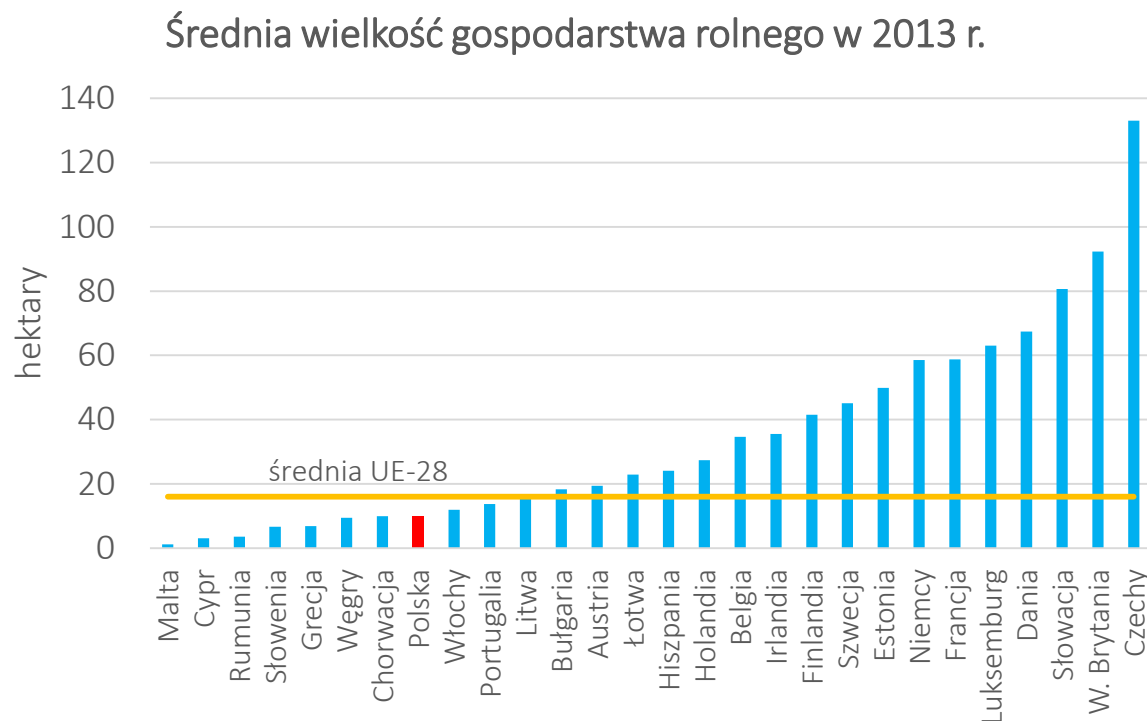

- NBP szacuje łączne bezpośrednie koszty przewalutowania między 38 a 44 mld zł, co kilkukrotnie przewyższa obecne zyski sektora bankowego. W efekcie prawie trzy czwarte sektora bankowego odnotuje straty.
- Przyjęcie tej ustawy nie tylko uderzy w dostępność kredytów na inwestycje przedsiębiorstw, ale i stabilność sektora bankowego.

Wariant I – wszyscy kredytobiorcy Wariant II – kredytobiorcy, którzy zaciągnęli kredyty w latach 2007–2008; symulacja zakłada, że wyniki finansowe banków byłyby takie same jak w poprzednich czterech kwartałach (IV kwartał 2014 – III kwartał 2015), za wyjątkiem wpływu analizowanych obciążeń, tj. restrukturyzacji kredytów walutowych, podatku od aktywów, wpłat do BFG na wypłatę depozytów gwarantowanych z SK banku, wzrostu składki na BFG (w porównaniu do okresu IV kwartał 2014 – III kwartał 2015), wpłat na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców oraz spadku stóp procentowych zgodnie z oczekiwaniami rynkowymi na podstawie kontraktów FRA. Założono, że banki, które wykazują stratę, objęte są programem naprawczym i nie odprowadzają podatku od niektórych instytucji finansowych.

Źródło: Raport NBP o stabilności systemu finansowego z lutego 2016

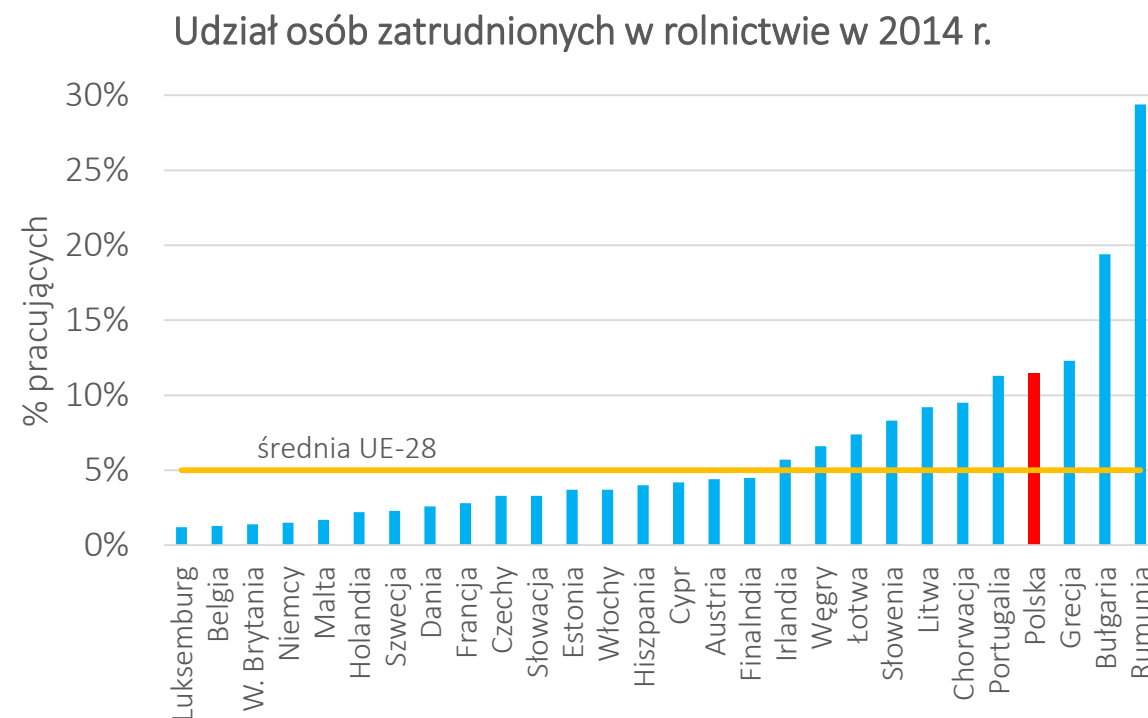
#Zapowiedziane: Zamrożenie handlu ziemią rolną

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu

- Głównie ze względu na małą średnią powierzchnię gospodarstw rolnych, **Polska ma czwarty najmniej produktywny sektor rolniczy w UE-28.**
- Rolnictwo zatrudnia aż 11,5% pracujących, czyli **10-krotnie większy odsetek niż w Niemczech (1,5%).**

- **Usługi mają 5-krotnie wyższą produktywność od rolnictwa.** Odptyw pracowników z rolnictwa poprawiłby produktywność gospodarki.
- **Do rolnictwa trafia rocznie 40 mld zł dotacji do KRUS, środków UE i preferencji podatkowych.** Natomiast wartość dodana całego sektora w 2014 r. wyniosła zaledwie 45 mld zł.

Źródło: Opracowanie własne FOR na podstawie danych Eurostatu

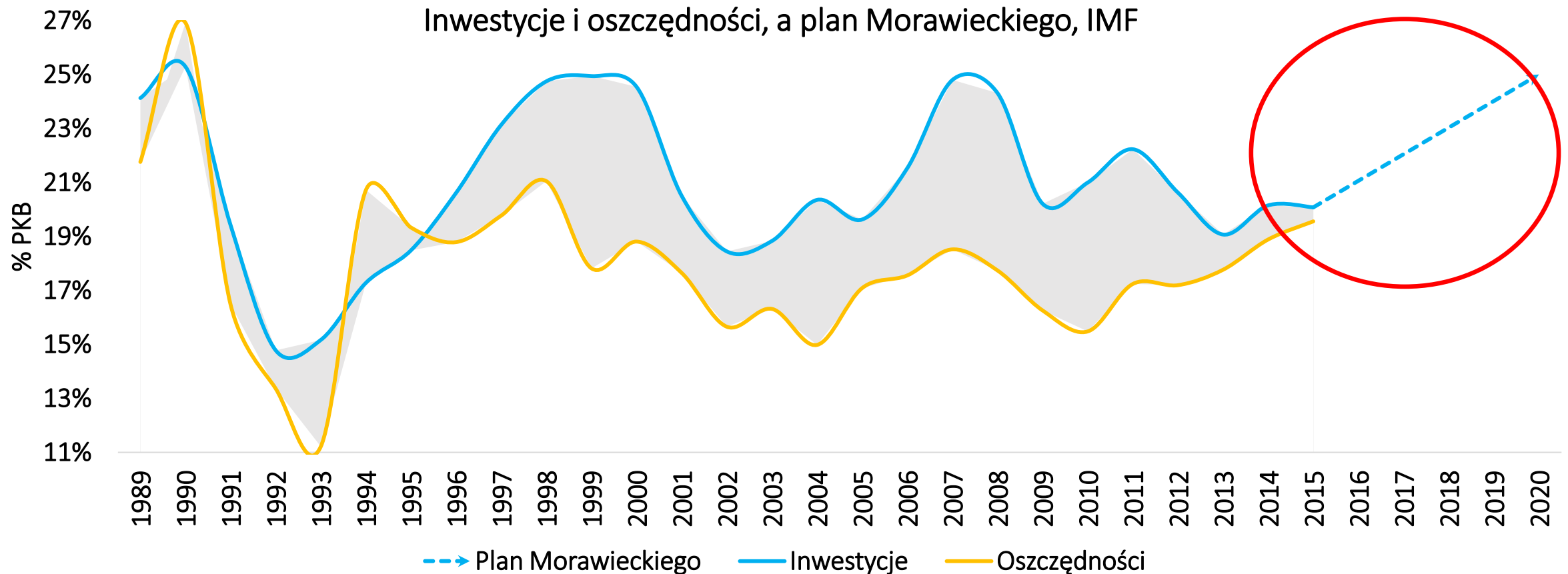
Wpływ wprowadzonych i proponowanych zmian na produktywność, inwestycje, zatrudnienie, stabilność finansów i sektora bankowego.

Oceny opierają się na opiniach ekspertów FOR. Szersze opracowania poszczególnych zagadnień na www.for.org.pl

Obietnice PiS:		Inwestycje	Produktywność	Praca	Stabilność finansów	Stabilność sektora bankowego
ZREALIZOWANE	Reguła wydatkowa	-			--	-
	500+			-	---	
	Skok na TK	---	-			-
	Podatek bankowy	-	--			--
	Sześciolatki			-		
ZAPOWIEDZIANE	Podatek od handlu	-	--			
	Kwota wolna			+	---	
	Wiek emerytalny			---	--	
	Przewalutowanie franków				-	---
	Zamrożenie handlu ziemią		--			

Plan wicepremiera Morawieckiego pomija milczeniem problem stopy oszczędności.

Inwestycje mogą być finansowane z dwóch źródeł: oszczędności krajowych oraz zadłużenia zagranicznego. W ciągu ostatnich 10 lat stopa inwestycji w Polsce była przeciętnie o 4 pkt. proc. wyższa niż stopa oszczędności i brakujące środki musieliśmy pożyczać zagranicą. Morawiecki słusznie zwraca uwagę na zagrożenia związane z zadłużeniem zagranicznym, ale milczy na temat konieczności naprawy finansów publicznych oraz ograniczenia konsumpcji potrzebnych dla wzrostu krajowej stopy oszczędności.

Plan Morawieckiego zakłada wzrost roli państwa w gospodarce, podczas gdy już obecnie jest on największy wśród państw UE.

PMR – subindeks własności państwowej w 2013 r. (wyższa wartość – wyższy udział państwowych firm w gospodarce)

